

AȘEZAREA ENEOLITICĂ DE LA MĂRIUȚA. CONSIDERAȚII PRELIMINARE ASUPRA HABITATULUI

Valentin Parnic, Dumitru Chiriac

Necunoașterea sau ignorarea anumitor principii ale cercetării arheologice au făcut ca, în cazul așezării eneolitice de la Măriuța, situată pe Valea Mostiștei rezultatele să fie lipsite de cele mai importante aspecte ale reconstituirii vieții comunităților preistorice.

Uneori, “graba” cu care specialiștii au fost obligați să se confrunte, în cazul cercetărilor de salvare, *impuse*, a dus la “neobservarea” unor indicii stratigrafice concludente.

Valea Mostiștei face parte din subregiunea geomorfologică Argeș – Valea Sărății – Mostiștea, o câmpie de tranziție între partea înaltă din vest și cea joasă din est. Ea cuprinde cea mai întinsă câmpie de divagare și zonă de tranziție spre dealuri. Forma de relief predominantă este câmpia Mostiștei compusă din soluri aluvionare, nisipuri, depozite de loess și aluviunile din zona inundabilă.¹

Așezarea de la Măriuța, punctul „La Movilă”, este situată pe malul drept al Mostiștei, la 200 m nord est de sat și face parte din terasa pe care cursul Mostiștei o înconjoară datorită faptului că în curgerea sa de la nord spre sud, în dreptul satului, face o buclă, întorcându-se spre nord cu 180°. În acest fel, așezarea gumelnițeană pe latura vestică și pe cea estică este înconjurată de apă. Înălțimea sa, calculată de la nivelul luncii nu depășește 12 m, dar nu aceasta este grosimea depunerilor antropice (Pl. 1).

Așezarea gumelnițeană are aspectul unei movile alungite, pe direcția sud est – nord vest, mai precis se prezintă sub forma unei elipse cu diametrul mare de aproximativ 80 – 100 m, iar diametrul mic de aproximativ 40 – 50 m.

Cercetările de la Măriuța au debutat în anul 1984, sub conducerea lui † Mihai Șimon (IAB), printr-un sondaj care încerca să pună în evidență, în primul rând, stratigrafia așezării. Caracterul de salvare al cercetărilor era dat de faptul că movila pe care era situată așezarea trebuia excavată în întregime, pământul rezultat fiind folosit ca rambleu pentru un pod care se construia în amonte.

Intervenția directorului Muzeului Județean Călărași, Marian Neagu a făcut ca proiectul de excavare a movilei să fie abandonat, iar cercetările să se poată desfășura normal, până în 1991, anul decesului tragic al responsabilului de șantier.

Concluziile la care se ajunsese erau următoarele:

1. Așezarea gumelnițeană are două niveluri arheologice, încadrate în faza B a culturii Gumelnița², pe o grosime maximă a stratului de cultură de 2,60 – 2,70 m.
2. În primul nivel, de sus în jos, nu au fost descoperite „podini de locuințe sau vetre”.
3. În cel de-al doilea nivel gumelnițean, au fost descoperite șase locuințe neincendiate (nici una dintre ele în întregime).

4. Este posibil să fi existat un nivel Boian - Vidra, nivelat de primii locuitori gumelnițeni, în vederea amenajării spațiului destinat locuințelor (au fost descoperite mai multe fragmente ceramice în ambele niveluri gumelnițene).

Cercetările de la Măriuța au fost reluate în anul 2000, de un colectiv al Muzeului Dunării de Jos, Călărași³. Datorită faptului că zona afectată de vechile săpături era de aproximativ 60 % din suprafața așezării ne-am limitat la trasarea unui perimetru de 144 m² amplasată în partea sud estică a așezării, împărțită în sectoare de 6 X 6 m, peste care se suprapunea un caroiaj de 2 X 2 m, pentru o mai bună evidență stratigrafică.

Pentru verificarea stratigrafiei de la Măriuța am practicat un - sondaj în dreapta cu o lățime de 2 m, care coboară pe panta nord vestică a movilei. În urma cercetărilor efectuate prima constatare care se impune menționată este că depunerea arheologică de la Măriuța nu se oprește la 2,60 – 2,70 m, așa cum se menționase anterior, ci ea coboară până la aproximativ 4,20 m, abia aici întâlnindu-se solul galben steril arheologic.

Stratigrafia, după campania anului 2001, nu este complicată. După nivelul vegetal, care pe alocuri nu depășește 15 cm grosime și care se prezintă sub forma unui sediment de culoare neagră cu o granulozitate mare, urmează stratul propriu-zis de cultură (numit de noi, convențional, N1). Legat de compoziția stratului vegetal trebuie să facem precizarea că materialul ceramic, mai puțin cel litic și osteologic, sunt acoperite de o crustă albă calcaroasă mai consistentă și mai masivă decât la o adâncime mai mare.

Stratul propriu-zis de cultură (N1) a fost surprins între – 0,35/ - 0, 40 m și – 1,55/ - 1,65 m, grosimea acestuia variind între 1,15 – 1,30 m. Acest strat are o culoare maronie cu mici granule calcaroase de culoare albă. Tot stratul are o granulație foarte fină⁴.

În acest nivel în care, așa cum am spus mai sus, nu se identificase nici un complex, la adâncimea de – 0,40/- 0,50 m am descoperit resturile a două locuințe neincendiate L1/2000 și L2/2001. Ne vom limita aici numai la descrierea acestor două locuințe și a spațiului ocupat de ele în cadrul satului gumelnițean de la Măriuța, urmând ca un studiu de amploare să cuprindă și cercetările noastre viitoare.

L1/2000 – a fost identificată în sectoarele 1 și 3, orientată nord vest – sud est. Se prezenta sub forma unei mase compacte de pereți prăbușiți, care se întindea pe o suprafață de aproximativ 8 x 4,5 m. Locuința era mult mai mare, colțul nord vestic fiind prins în martorul care despărțea suprafața B, de suprafața deschisă de Mihai Șimon, notată de noi A. La demontare pereții aveau aspectul unui sediment de culoare cenușiu – gălbui, pigmentat cu cenușă și materii organice. Printre resturile de pereți s-au descoperit mai multe fragmente ceramice, oase, unelete din silex și fragmente de unelte din silex (Pl. 2).

Faptul că resturile acestei locuințe se aflau foarte aproape de suprafața actuală de călcare (40 – 50 cm), la care s-au adăugat perturbările stratigrafice datorate animalelor, au făcut ca observațiile noastre să fie considerabil îngreunate. Cu toate acestea la demontarea pereților prăbușiți a putut fi observată podeaua confecționată din lut bătătorit, care se prezenta sub forma unui sediment gălbui argilos, cu pigmenți de calcar (probabil a fost expusă o perioadă îndelungată). Resturile podinei din jumătatea nord-vestică a locuinței era străbătută de mai multe gropi de par. Una din aceste gropi, pentru care nu reușim încă să găsim o explicație, era practică oblic.

În colțul nord-vestic al locuinței, am întâlnit vatra care se prezenta sub forma unei mase de chirpici cu suprafața rectangulară, fățuită și bine arsă, astfel că dădea imaginea unor plăcuțe, pe o suprafață de 70 x 60 cm. Vatra a avut un prim moment de utilizare, probabil odată cu construcția locuinței, nefiind observat un moment inițial al locuinței fără vatră, după care a suferit o reparație și a continuat să funcționeze până la părăsirea locuinței.

Am putut observa în cursul cercetărilor noastre o anumită preocupare pentru organizarea spațiului locuibil. Astfel, în apropierea vetrei au fost descoperite o statueta antropomorfă (tipul cu cocoasă) din lut, două vase de dimensiuni medii, sparte *in situ* precum și o greutate de lut. În colțul sud estic al locuinței, pe o suprafață de aproximativ 1 m pătrat au fost descoperite 10 unelete din silex, două dălțițe din os și o herminetă. Groapa de par, practică oblic, poate proveni de la o amenajare interioară, probabil parul era folosit pentru sprijin.

L2/2001 – a fost identificată în sectoarele 2 și 4, orientată nord vest – sud est. A fost identificată sub forma unei mase de pereți neincendiați, pe o suprafață de aproximativ 40 m². Resturile de pereți se prezentau sub forma unui sediment de culoare gălbuie ce conținea chirpici nears, fragmente ceramice, oase, mici fragmente de chirpici ars(Pl. 3).

După demontarea distrugerii a fost descoperită podeaua locuinței confecționată din lut bătătorit de culoare cenușiu – gălbuie, care nu se păstra pe întreaga suprafață, din cauza perturbărilor ulterioare.

Descoperirea a două vetre relativ apropiate între ele (aproximativ 1,70 m) ne face să credem că este vorba de o locuință cu două camere. Un alt indiciu care ar putea pleda în acest sens este un fragment de perete, păstrat în elevație pe o lungime de aproximativ 20 cm, care pare să „despartă” cele două structuri de combustie.

Vatra din prima cameră (C 2), cea din partea sud estică, se prezenta sub forma unei mase de chirpici, fățuit și puternic ars la partea superioară, puternic deranjat de intervenția rozătoarelor. La secționarea vetrei s-au putut observa trei faze de utilizare. În imediata apropiere a vetrei și, credem noi, în directă legătură cu aceasta, au putut fi observate șapte gropi de par dispuse circular, provenind de la o amenajare interioară (probabil „masă”).

Vatra din cea de-a doua cameră (C 3) adosată unui perete exterior, păstrat în elevație pe o lungime de 30 cm. și o înălțime de 6 – 8 cm. avea forma rectangulară cu colțurile rotunjite se prezenta sub forma unei mase de chirpici ars puternic, cu partea superioară fățuită. Aceasta era deranjată de un șanț cu lățimea de 30 cm, probabil din epoca bronzului (aici am descoperit un obiect rotund din metal, datând din această perioadă). În secțiunea rezultată am putut observa patru faze de refacere ale vetrei.

Nici una din cele două structuri de combustie analizate de noi nu avusese de gardină.

În prima cameră au fost descoperite trei vase, dintre care unul de mari dimensiuni, sparte în loc două percutoare de silex, o herminetă, 7 gratoare, două burine, un ac de os, un idol fragmentar de os, o statueta antropomorfă de lut în timp ce în cea de-a doua cameră inventarul este foarte sărac.

Pe baza analizei celor două vetre și a materialului descoperit în cele două camere, estimăm existența unui prim moment de funcționare a locuinței cu vatra din cea de-a doua cameră și prima cameră utilizată pentru activitățile curente, iar într-o fază ulterioară este construită vatra și amenajarea din prima cameră.

În ceea ce privește sistemul de construcție al locuințelor, de la Măriuța, acesta era constituit dintr-o structură de pari îngropați în pământ între care se practica o împletitură de crengi lipită cu lut atât la interior cât și la exterior. Podina locuințelor este realizată din lut bătătorit în amestec cu materii organice. Nu am putut identifica nici o amenajare interioară de tip laviță, dar nu este imposibil ca aceasta să se fi degradat în timp datorită expunerii și intervenției animalelor.

În ceea ce privește elementele culturii materiale descoperite în cele două locuințe ele sunt tipice culturii Gumelnița, din faza B. Afirmatia făcută într-un articol recent⁵ “Datarea așezării de la Măriuța s-a făcut exclusiv pe analogii ceramice” și prin urmare așezarea aparține fazei A2 a culturii Gumelnița, nu este conformă cu realitatea. Folosind, în ultimă instanță, tocmai aceste „analogii ceramice” cel puțin nivelul superior al așezării de la Măriuța poate fi încadrat în faza B a culturii menționate.

Uneltele de silex descoperite în cele două locuințe sunt destul de numeroase. Tipologic se mențin uneltele de bază, adică lamele, gratoarele, burinele.

Ceramica este elementul cel mai caracteristic și cel mai numeros, lucru de altfel obișnuit pentru comunitățile gumelnițene.

Din punctul de vedere tehnic aceasta este executată dintr-un lut bine ales și frământat. Degresantul este reprezentat de nisip și pietricele mici. Arderea la cele mai multe vase este de tip oxidant, culoarea pereților fiind gălbuie sau maronie.

Repertoriul formelor ceramice este destul de variat. În primul rând se remarcă din punct de vedere al frecvenței, străchinile cu marginea îndoită în interior sau îngroșată în interior, precum și cele cu umărul ascuțit. Castroanele cu umărul carenat sunt destul de frecvente.

Decorul vaselor este destul de sărăcăcios, de cele mai multe ori fiind reprezentat de barbotină organizată în vârci paralele oblice, orizontale sau verticale. Un alt element care poate fi considerat și decorativ, este cel reprezentat de proeminențele simple sau duble⁶. Fără îndoială că acestea au și un rol funcțional.

Un al doilea punct de interes în ceea ce privește zona arheologică de la Măriuța, este reprezentat de o altă așezare, datând din faza B a culturii Gumelnița (încadrarea a fost făcută după materialul ceramic recoltat) identificată de noi la mai puțin de 100 m distanță de prima (Pl. 6).

Aceasta, de dimensiuni mai mici poartă numele “Movila mică”, a fost identificată inițial în ruptura făcută de apele Mostiștei în malul terasei joase, de unde am adunat o mare cantitate de fragmente ceramice și unelte de silex.

Așezarea eneolitică de pe „Movila mică”, are aspectul unei elipse cu diametrul mare de aproximativ 50 m, iar diametrul mic de mai puțin de 30 m. Grosimea stratului de cultură, măsurată în ruptura malului este de numai 40 cm.

Tinând cont de apropierea dintre cele două puncte și de faptul că în ambele a fost descoperită ceramică datând din aceeași fază a culturii Gumelnița, ne punem întrebarea dacă nu cumva acesta poate fi locul în care s-a așezat inițial comunitatea de la Măriuța, de unde în urma anumitor evenimente s-au mutat în punctul „La Movilă”?

Aceasta rămâne să fie confirmată sau infirmată de cercetările noastre viitoare.

În urma cercetărilor întreprinse de noi în ultimii doi ani la Măriuța “La Movila”, am putut să tragem următoarele concluzii:

1. Grosimea stratului de cultură de la Măriuța este de aproximativ 4,20 m și nu 2,70 m așa cum se afirmase anterior.

2. Există, întradevăr două niveluri culturale, la Măriuța, dar ambele niveluri culturale aparțin fazei B, a culturii Gumelnița. (vezi nota 2).

3. În nivelul superior de la Măriuța au fost descoperite două locuințe neincendiate, deși anterior s-a scris că acest nivel nu conține locuințe⁷. Este sigur că acest nivel conține și alte locuințe în afara celor cercetate de noi.

Rândurile de față se înscriu în ceea ce se poate numi o cercetare în curs de desfășurare, un studiu de amploare urmând să apară pe măsură ce cercetările vor înainta.

NOTE

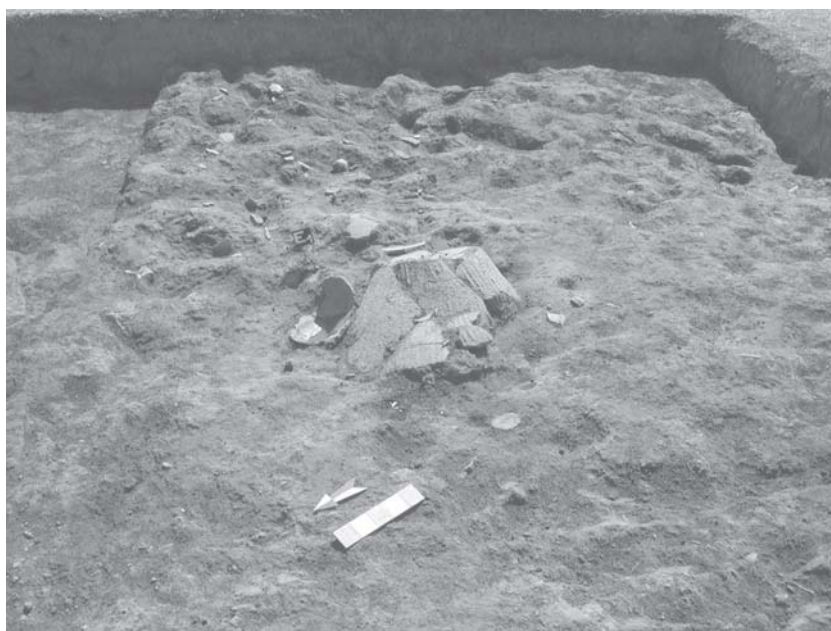
- 1 Petre Coteț, *Geografia României*, Editura Academiei R.P.R., București, 1954, p. 682
- 2 Într-un recent articol, colegul Eugen Paveleț care a prelucrat materialul arheologic din campaniile 1984 – 1990, de la Măriuța, afirmă că ar fi vorba de o fază A2c a culturii Gumelnița.
- 3 Marian Neagu, Valentin Parnic, Eugen Paveleț și Dumitru Chiriac
- 4 O situație asemănătoare o întâlnim în tell-ul de la Bucșani, jud. Giurgiu.
- 5 †Mihai Șimon, Eugen Paveleț, *Considerații generale asupra așezării gumelnițene de la Măriuța, com. Belciugatele, jud. Călărași*, în *Buletinul Muzeului Teohari Antonescu*, 5 – 6, Giurgiu, 1999-2000, p. 187
- 6 Vladimir Dumitrescu, *Gumelnița. Sondajul stratigrafic din 1960*, SCIV, 17, 1, 1966, p. 84
- 7 † Mihai Șimon, Eugen Paveleț *op.cit.* p. 182

Plansa 1. Așezarea eneolitică de la Mariuța. Vedere generală.

Plansa 2. L1/2001 – aspecte de sapatură.

Planșa 3. L2/2001 – aspecte de săpătură.

Planșa 4. C2 – vatra din prima cameră a L2/2001.

Planșa 5. C3 - vatra din cea de-a doua cameră a L2/2001

Planșa 6. Măriuța. Punctul “Movila mică” .